

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת משפטים

ציות והזדהות

פרשת משפטים היא מקור עשיר לדיני המשפט העברי, שכן היא עוסקת רובה ככולה בהלכות ובדינים הנוגעים ליחסים שבין אדם לחברו. בסופה של הפרשה מופיעות כמה מצוות שבין אדם למקום, ובהן המצווה הבאה:

"וְעַבַּדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מִימְיֶךָ וְהִסְרִיתִי מִחֶלְהָ מִקְרָבְךָ" (שמות כג, כה).

על פי הרמב"ם פסוק זה מורה על החובה להתפלל:

מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם את ה' אלהיכם". מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה, שנאמר "ולעבדו בכל לבבכם", אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה (הלכות תפילה וברכת כהנים א, א).

הרמב"ן חולק על הרמב"ם בהבנת הפסוק וסובר שהתפילה איננה מצווה מן התורה כי אם מצווה דרבנן. לדעת הרמב"ן התורה אינה מחייבת האדם להתפלל, שהרי מהי ערכה של תפילה אם אין היא נובעת מתוככי הלב אלא מחיוב ודרישה?

אלא ודאי כל ענין התפילה אינו חובה כלל, אבל הוא ממדות חסד הבורא יתברך עלינו ששומע ועונה בכל קראינו אליו.... " (השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה ה).

ראינו אפוא כי לדברי הרמב"ם התפילה היא חובה, ואילו על פי הרמב"ן היא מתנה מאת ה'. עם זאת גם הרמב"ן מודה שחכמינו זיכרונם התקינו חובת תפילה.

למעשה דעותיהם של הרמב"ם והרמב"ן קרובות זו לזו. הרמב"ם, הרואה בתפילה מצווה מן התורה, מציין כי אין כל חיוב הקשור לנוסח התפילות, למניין ולזמניהן – כי ודאי גם הוא מסכים שהתפילה היא מצווה שבלב, ועל כן היא אינה סובלת גדרים מחייבים; הרמב"ן, הסובר שאין חיוב כלל מן התורה, מסכים שעל האדם לפנות לבורא עולם מדי יום ביומו כפי שחייבו חכמים.

אכן יש בתפילה שני ממדים משלימים: "עבודה – שבלב". עבודת התפילה מזכירה לנו כי אנו עבדיו של מלך מלכי המלכים אדון כול, ואנו מקיימים את חובתנו להתפלל בין אם היא מהתורה ובין אם היא מדרבנן; ואולם מלכנו הקדוש איננו מעוניין בשליטה כוחנית, הוא חפץ בטובת האדם והאנושות, ועל כן המרכיב החשוב ביותר בתפילה הוא הלב.

התפילה מחברת בין תחושת התלות, החשובה כל כך להתוויית גבולות האדם, ובין רחשי הלב הבוקעים מעומק הנשמה. הקדוש ברוך מתאוה לליבם הטוב של בראיו, כדברי חכמינו זיכרונם לברכה "רחמנא ליבא בעי".¹

ואולי לא לחינם נקבעה חובה זו בפרשת משפטים המלאה בגדרים מחייבים, כי התפילה, כמו המשפט, היא שילוב של ציות ושל הזדהות.

שאול דוד בוצ'קו

¹ זוהר רעיא מהימנא ג, כי תצא רפא. בגמרא מופיע הביטוי בלשון "הקב"ה ליבא בעי" (סנהדרין קו, ב).